

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי
השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מתי נחשב ולד בר קיימא

(קל"ה ב') **תניא** (בתוספתא): רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל ששהה שלושים יום באדם, אינו נפל (ונתברר שהוא בר קיימא), שנאמר¹ "וּפְדוּנוּ מִבֶּן חֲדָשׁ תִּפְדֶּה" (לאחר שמתברר שהוא בר קיימא). (שהה) שמונת ימים בבהמה, אינו נפל (אבל קודם לכן הוא ספק נפל), שנאמר² "שׁוֹר אֹו כָּשָׁב אֹו עֵז פִּי יוֹלֵד וְהָיָה שְׁבַעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ) וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יִרְצָה לְקַרְבָּן (אֲשֶׁה לָּהּ)".

(קל"ו א') (ומקשה) הא לא שהה, ספיקא הוי?! מימהל היכי מהלינן ליה (כל תינוק, כששמיני שלו חל בשבת)!!
אמר רב אדא בר אהבה: מלין אותו ממה נפשך: אם חי הוא, שפיר קא מהיל. ואם לאו, מחתך בבשר (שחוטקה) הוא (ואינה חבורה).

(ומקשה) ואלא הא **דתניא** (בתוספתא): ספק בן שבעה (חודשים) ספק בן שמונה, אין מחללין עליו את השבת, אמאי?! נימהליה ממה נפשך: אם חי הוא שפיר קא מהיל, ואם לאו מחתך בבשר הוא!

(ומתיר) מימהיל הכי נמי מהלינן ליה (כשחל בשבת). לא נצרכה אלא למכשירי מילה, ואליבא דרבי אליעזר (שלדידיה גם מכשירי מילה דוחים שבת, בספק, אינם דוחים שבת).

איבעיא להו: מי פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל (וסוברים שגם בתוך שלושים לאדם ושמונה לבהמה, מוחזק כחי), או לא? אם תמצוי לומר פליגי, הלכה כמותו, או אין הלכה כמותו?

תא שמע, דאמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. הלכה, מכלל דפליגי, שמע מינה.

אמר אביי (למסקנה): כשפיהק ומת (מעצמו בתוך שלושים), דברי הכל מת הוא (פירוש ספק). כי פליגי בנפל מן הגג ואכלו ארי (ובבהמה כגון ששחטוהו לפני ליל שמיני, שמיתתו באה ממקום אחר, ולרבן שמעון בן גמליאל הוי ספק נפל): מר סבר מת הוא. ומר סבר חי הוא (ודאי).

למאי נפקא מיניה (לגבי אדם)? לפטור מן הייבום (כשהניח ולד ומת בתוך שלושים יום, לרבן שמעון בן גמליאל צריכה חליצה מספק).

בריה דרב דימי בר יוסף אתיליד ליה ההוא ינוקא. בגו תלתין יומין שכיב. יתיב קמתאביל עילויה. אמר ליה אבוה: צוורוניתא (סעודת אבלים) קבעית למיכל (הרי לפי רבן שמעון בן גמליאל ספק נפל הוא, והלכה כמיקל באבל)!! אמר ליה: קים לי ביה שכלו לו חדשיו (וודאי אינו נפל).

שיטות הראשונים

מילה בשבת לתינוק שנולד לספק שבעה ספק שמונה: דעת בעל העיטור, סמ"ג, רשב"א, וריטב"א, שמלים ספק

1. במדבר יח, טז.

2. ויקרא כב, כז.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

בשבת ממה נפשך³. ודעת רבינו חננאל שהלכה כפשט הברייתא שאין מלים בשבת תינוק שספק אם נולד בחודש השמיני, דשינויא הוא ואשינויא לא סמכינן. ורי"ף ורא"ש כתבו ברייתא דספק בן שבעה ספק בן שמונה אין מחללין עליו את השבת, ולא כתבו הא דרב אדא בר אהבה דמלין אותו ממה נפשך⁴. ופסק השו"ע⁵ שאין מלין ספק, אא"כ נגמרו שערו וצפורניו. והרמ"א פסק כבעל העיטור, שמלים ספק (אע"פ שלא נגמרו סימניו), אלא שאין מחללים עליו שבת בשאר דברים.

כשפיהק ומת דברי הכל מת הוא: כתב הרשב"א בשם רבינו יונה דלאו דוקא פיהק אלא הוא הדין לחלה ומת⁶, והר"ז הלוי כתב דדוקא פיהק ומת דמוכחא מילתא דאית ביה ריעותא, אבל חלה ומת הרי הוא כאכלו ארי, דאפילו בן קיימא נמי יחלה וימות.

פיהק ומת בתוך שלושים: הרי"ף ורמב"ם השמיטו את דברי אב"י שלדברי הכל מת הוא, לומר דאינה הלכה, וסוברים שרבא⁷ חולק עליו. ובה"ג, רבינו יונה, הרשב"א בשם רבו, והרא"ש, פסקו כאב"י⁸. והשו"ע⁹ פסק כרי"ף ורמב"ם.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שלא)

ג. בן ח', אם גמרו שערו וצפורניו, מלין אותו בשבת; ואם לא גמרו, אפלו אם הוא ספק בן ז' ספק בן ח', אין מלין אותו.

3. כסברת רב אדא בר אהבה. וברייתא דספק בן שבעה וכו' אין מלין, לא נצרכה אלא למכשירי מילה ואלבא דרבי אליעזר. ועל פי זה ביאר הריטב"א את מה שהוא "מנהג פשוט בכל ישראל למול".

4. וכתב הר"ן שדעת הרי"ף שאין מוהלין ספיקות בשבת, ולפיכך הביא ברייתא זו בהלכותיו סתם. עיי"ש. והטור ובי"ת תמהו על דבריו. עיי"ש. והבי"י (או"ח שלא, ג) האריך, ומסקנתו, דכל שגמרו שערו וצפורניו, מחללין עליו את השבת לרי"ף ורא"ש, ואפילו הוא בן ח' ודאי. ומה שכתבו ברייתא דספק בן שבעה ספק בן שמונה, אין מחללין עליו את השבת וכו', סמכו על מה שכתבו בפרק הערל (יבמות פ' ב', רי"ף כה א בדפיו, רא"ש סי' ו) דאוקמוה להאי ברייתא התם בגמרא בשלא גמרו שערו וצפורניו. וראה עוד רמב"ן ורשב"א.

5. או"ח שלא, ג; יו"ד רסו, יא. וכתב המשנ"ב (שלא, ס"ק יא) והנה בב"ח וט"ז דעתם לפסוק כהשו"ע. אבל באליה רבה כתב שהמנהג למול ספיקות. וגם במאירי כתב שכן דעת כל הגאונים. וכן כתב הרדב"ז סימן לב, ונהרא נהרא ופשטיה. מקורות - רש"י (קל"ה א', ד"ה בן ח' אין מחללין עליו). רשב"א (קל"ז א'). רמב"ן (קל"ה ב', ד"ה ולענין פסקא משמע לכאורה דמהלינן ספיקות). ר"ן (נד א ברי"ף, ד"ה ונראה). העיטור (שער ג, הלכות מילה). סמ"ג (עשין סי' כח).

6. דאל"כ מאי קאמר אכלו ארי או שנפל מן הגג מר סבר חי הוא, דאלמא לא נחלקו אלא בשאכלו ארי, דאי לא, לימא אבל חלה ומת. רשב"א.

7. דאמר, להלן, מת בתוך שלושים יום ועמדה ונתקדשה אם אשת כהן היא אינה חולצת, ואוקימנא בריש פרק החולץ (יבמות ל"ז א') כרבנן דרבן שמעון בן גמליאל, דאלמא אפילו בשלא אכלו ארי פליגי רבנן (גם בפיהק ומת ולא רק בנהרג). רשב"א בביאור השמטת הרי"ף.

8. וביארו דההיא דרבא (שאינה חולצת ודוקא כחכמים) בשנפל מן הגג או כשאכלו ארי. והר"ז הלוי (לשיטתו לעיל הסובר שחלה הרי הוא כמו שאכלו ארי, ונחלקו בזה רבן שמעון בן גמליאל וחכמים) פירש דההיא דרבא בשחלה ומת, ולא אמרינן שמודים חכמים אלא כשפיהק ומת. כן ביארו הראשונים את השמטת הרי"ף (והגר"א, או"ח שלא, ג, ביאר כן גם את השמטת הרמב"ם). הובאו הדברים ברמב"ן (מלחמות), ברשב"א ובר"ן. והרמב"ן במלחמות (כאן) הביא גם דברי הבה"ג. הרא"ש במסכת יבמות (ד,ה).

9. אה"ע קנוד. ראה ציטוט להלן.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

ואין צריך לומר בן ח' ודאי. ואם הוא בן שבע ודאי, אפלו לא גמרו שְעָרו וְצַפְרָנָיו מְלִין אותו (ועין בְּיורה דְעָה סי' רס"ו).

(יו"ד, הלכות מילה, סימן רסו)

יא. מי שְנוֹלֵד בְּחֵדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי, מְלִין אותו בְּשַׁבַּת אֶפְלוֹ אם לא גְמָרוּ שְעָרו וְצַפְרָנָיו. אֲבָל מי שְנוֹלֵד בְּחֵדֶשׁ הַשְּׁמִינִי, אֵין מְלִין אותו בְּשַׁבַּת אֶלָּא אם כֵן גְמָרוּ שְעָרו וְצַפְרָנָיו. וְהוּא הַדִּין לְסַפֵּק בֶּן שְׁבַעָה סַפֵּק בֶּן שְׁמוֹנָה, שְׂאִין מְלִין אותו בְּשַׁבַּת אֶלָּא אם כֵן גְמָרוּ שְעָרו וְצַפְרָנָיו. **הגה:** וְיש אומרים דְמַהְלִינן לִיה הוּאִיל וְסַפֵּק בֶּן שְׁבַעָה הוּא, אֶלָּא דְאִין מְחַלְלִין עָלָיו הַשַּׁבַּת בְּשָׂאָר דְבָרִים (ס"מ"ג וְכֵן מְשַׁמַּע מְהַר"ף וְהַר"ש וְטוֹר). וְכֵן נִרְאֶה לִי עָקָר.

(יו"ד, הלכות קריעה, סימן שמ)

ל. קָטָן דְלֹא קִים לָן בְּה שְׁכָלוּ לוֹ חֲדָשִׁיו, שְׁמֵת בְּתוֹךְ ל' אוֹ אֶפְלוֹ בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים, אֵין קוֹרְעִין עָלָיו.

(יו"ד, הלכות אבילות, סימן שעג)

ד. אֵלוֹ הֵם הַקְּרוֹבִים שְׁמַטְמָא לְהֵם: ...וְלִבְנֵו וְלִבְתּוֹ דְקִים לִיה שְׁכָלוּ לוֹ חֲדָשִׁיו, אוֹ שְׁהֵם מְשַׁלְשִׁים יוֹם וְאֵילָף, אֶפְלוֹ הֵם פְּסוּלִים; חוּץ מִבְּנֵו וּבְתוֹ מְשַׁפְּחָה אוֹ נְכָרִית...

(יו"ד, הלכות אבילות, סימן שעח)

ו. אֵין מְבָרִין עַל הַקָּטָן אֶלָּא אם כֵן הוּא בֶּן שְׁלֹשִׁים יוֹם שְׁלֵמִים, אוֹ קִים לֵה בְּה שְׁכָלוּ לוֹ חֲדָשִׁיו.

מת בתוך שלושים ועמדה ונתקדשה

(קל"ו ב') **איתמר**, מת בתוך שלושים (ללידתו, ולא היה לאביו בן אלא הוא, ונולד לאחר מיתת אביו, ועל ידו היו פוטרים אמו מן החליצה אם היה בר קיימא), ועמדה ונתקדשה (לאחר זמן, לפי שסבורה שאינה זקוקה ליבם) -

(1) אמר רבינא משמיה דרבא: אם אשת ישראל היא (עכשיו, ומותר בעלה בחלוצה), חולצת (מספק, שמא נפל היה).
אם אשת כהן היא (שאם תחלוץ, תהא אסורה לו) אינה חולצת (שסומכים על חכמים האומרים שלא היה נפל).

(2) ורב שרביא משמיה דרבא אמר: אחת זו ואחת זו חולצת.

שיטות הראשונים

מת בתוך שלושים ועמדה ונתקדשה: דעת רבינו חננאל, רי"ף, רמב"ם, ורא"ש, שהלכה כרבינא לקולא (שאשת כהן אינה חולצת)¹⁰. **והריטב"א** כתב שהלכה כרב שרביא לחומרא (כיון דשמואל פסק הלכה כרבן שמעון בן גמליאל). **והשו"ע**¹¹ פסק לקולא.

10. הרי"ף ורש"י כתבו בטעם הדין שסומכים על שיטת חכמים האומרים ודאי ולד היה. והרמב"ם כתב "שאין אוסרין על זה אשתו, מספק דבריהם". וגם לרבן שמעון בן גמליאל רק ספיקא הוי.

11. אה"ע קסד, ז. מקורות - רמב"ם (הל' ייבום וחליצה ב, כא). רי"ף (יבמות יא א בדפיו).

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(אה"ע, הלכות ייבום, סימן קנו)

ד. מי שמת והניח אשתו מעברת, אם הפילה, הרי זו תתיבם. ואם ילדה ויצא הולד חי לאויר העולם, אפלו מת בשעה שנולד, הרי אמו פטורה מהחליצה וימן היבום. אבל מדברי סופרים, עד שיודע בודאי שכלו לו חדשיו ונולד לתשעה חדשים גמורים. הגה: יש אומרים דבזמן הזה אפלו לא נכנסה בחדש התשיעי רק יום אחד מלבד יום שנתעברה בו, הוי וולד קימא. ואף על גב דאמרינן בגמרא יולדת לתשעה אינה יולדת למקטעין, כבר תמהו על זה רבים שהחוש מכחיש זה, אלא שאנו צריכין לומר שעשוי נשתנה הענין, וכן הוא בכמה דברים (ב"י בשם הרשב"ץ). מיהו, חדשי העבור כל אחד שלשים יום, ולא חשבינן להו כסדר השנים (פן משמע שם). אבל אם לא נודע לכמה נולד, אם חיה ל' יום, הרי זה וולד קימא ופוטר נשי אביו מהחליצה ומהיבום. (ויש אומרים דוקא שגמרו שערי וצפרניו (טור), וכן נראה לי.)
ואם מת בתוך שלשים, אפלו ביום השלשים, בין שמת מחלי בין שנפל מהגג או אכלו ארי, הרי זו ספק נפל ספק בן קימא, וצריכה חליצה מדברי סופרים, אבל לא תתיבם.
(ויש אומרים דאפלו אם נולד מת, ואפלו אם יש להסתפק שכלו חדשיו, חולצת ולא מתייבמת) (טור בשם הר"פ)

(אה"ע, הלכות ייבום, סימן קסד)

ז. כל יבמה שהיא ספק מדבריהם אם יש עליה זקת יבם אם לאו, כגון יבמה שילדה וולד שלא נודע שכלו לו חדשיו ומת בתוך ל' יום או ביום ל', שדינה שתחלץ מספק מדבריהם כמו שנתבאר, אם הלכה ונתקדשה לאחר או נשאת קדם חליצה, חולץ לה יבמה ותשב עם בעלה. ואם נתקדשה לכהן שהוא אסור בחלוצה, אינו חולץ לה, שאין אוסרין על זה אשתו משום ספק דבריהם. והוא הדין אם אין היבם כאן, שלא תצא מבעלה ישראל, ומתרת לו בלא חליצה הואיל וכבר נשאה (ר"י מינץ בתשובה). גרשה הפהן או מת, הרי זו חולצת לכתחלה, ואחר כך תהיה מתרת לאחרים.